

מסדר החנוך והתורה - המחלקה לתרבות הורגית

נ ל י ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ד ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ
שנת העשרית ואחת

ר א ה (תשכ"ב)

ס"ז א' - י"ז

ה ס ו ע ד ו ס

א. שאלה כללית

השנה את פרקנו לויקרא כ"ג.

הרמב"ן מקדים לפרקנו ד"ח שמור את חודש האביב ו
סצות הרגלים שבוארת, כי כבר הזכירה. והנה בתורת כהנים הזכיר בה ענין
הקרבנות "והקרבנות אשר לה" וכאן לא יזכירם כלל, אבל יזכיר את ישראל
לעלות בהם אל המקום אשר יבחר ולשמוח לפניו, כי כאשר צוה שיבוא מעשר
שני לפני ה', וכן הבכור, ויאכלו שם במקום אשר יבחר ה', הוסיף לבאר
כי עוד חייבין שיבואו כלם לפני ה' ויחוגו לפניו בשלשה חגגלים ולשמוח
בשלמים שיקריבו לפניו.
ולא הזכיר זמני חג הסצות והסוכות באיזה יום יחיו, אך הזכיר חדשיהם
דרך קצרה, שכבר הזכיר הכל שם.

- 1) מה הקו הבולט בפרשת המועדים כאן בהבדל מפרשת המועדים שבפרשת אמור, מלבד ההבדל שעמד עליו הרמב"ן?
- 2) **אברבנאל** מקשה: למה זכר ארובנו ששה בכאן חג הפסח וחג השבועות וחג הסוכות, ולא זכר שאר מועדי ה', לא יום המנוחה ולא יום הכפורים, וגם לא זכר מאומת מיום השבת, בהיותה מלכת ואלה המועדי ה' מקראי קדש, כמו שנזכר שם בפרשה?
- 3) מהו הקשר שבין פרשת המועדים לבין הפרשות הקודמות לה?
- 4) מה פירוש המושג "סצות שבוארת" שהרמב"ן סרבה להשתמש בו?

ב. ב וזבחת פסח לה' א-לוהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשכון שמו שש

- 1) **רמב"ן** ד"ה וזבחת פסח... צאן ובקר.
על דרך הפשט כמו (י"ד ד') "שור שש כשבנים ושש עזים"; (שמות א' ב') "וראובן שמעון לוי". ואמר: וזבחת פסח לה' א-לוהיך וצאן ובקר.
לכן לא אמר "וזבחת פסח לה' א-לוהיך מן הצאן ומן הבקר", כאשר יאמר בכל מקום; (ויקרא א' ב') "מן הבקר ומן הצאן הקריבו את קרבנכם"; (ויקרא א' י') "ואם מן הצאן קרבנו"; (ויקרא ג' א') "אם מן הבקר הוא מקריב". אבל יצוה בכאן בפסח והוא השם שהזכיר כבד (שמות י"ב ה'), וצאן ובקר ואילים ועצים ובני בקר לחוג חגיגה ביום הזה, כאשר יצוה בשבועות ובסוכות, שיתאמר (בפרקנו פסוק י') "ועשית חג שבועות לה' א-לוהיך מטה גרבה ירך חתן שיבוא בקר וצאן לשלמים כאשר השיב ידו, וכן אמר בסוכות (בפרקנו פ' ט"ו): "שבעת ימים תחוג לה' א-לוהיך במקום...".
אא. מה הקשי בפסוקנו שאותו רוצה הרמב"ן לישב?
בא. מה ראיתו משני הפסוקים דברים י"ד וט"א א' ב'?
ג. גמה אין שתי ראיותיו דומות למקוטנו?
ד. מה רצה להוכיח בהביאו את פסוקים י', ט"ו ספרקנו?

- 2) **ראב"ע** ד"ה צאן: לחיוב הפסח
ד"ה ובקר: לשלמים, והענין דברי חיים ב' ל"ה ד', אחר שאמר (שם) "הכל לפסחים" על כשבנים ובני עזים, וכן נהגו (שם פסוק ט') "לפסחיהם חמש אלמים ובקר חמש מאות"; והנה זכר הפסח קודם הבקר, וכן (בפרשתנו ט"ו כ') "אתה וביתך".
ויש אומרים, כי במצרים אמר כשב או עז, ועתה - בקר, אם יוכל. והראשון הוא בכון.
א. האם מסכים הרמב"ן עם אחד משני פירושי הראב"ע?
ב. מה היא ראיתו של הראב"ע מדברי חיים א' ל"ה ז', ט"ו?
ג. מה היא ראיתו של ט"ו כ' "אתה וביתך"?
ד. העתק את פסוקנו פעמים וסמנו בסמני מסוף בהתאם לכל אחד מפירושי הראב"ע!

ג. ט"ו שבעת ימים תחג לה' א-לוהיך במקום אשר יבחר ה' כו יברכך ה' א-לוהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח.

ראב"ע ט"ו וטעם אך: כי לא תהיה כי אם כן.
ספר מלאכת מחשבת לרבנן פשה חפץ (מחכמי איטליה במאה ה-16)

"שבעת ימים תחוג לה' א-לוהיך במקום אשר יבחר, כי יברכך...". הן אמר שהבטלה סביאה לידי שעמדם והיא פריצה קוראה החסאים והעוונות, והטובה כאשר הושפעה לאדם חסבב הבטלה (דברים ל"ב) "וישמען ישראל ויבטחו", ואיך אם כן צונו ה' לשמחה ולחוג בשביתה מלאכה ולשמחה מה זאת עשה, אלא להעביר האדם מדעת קונו? וחזר כן הוא, שלא נחזו ימים טובים לישראל אלא לעסוק בתורה ואין מהעסקין בה אלא מתוך שמחה ולא מתוך עצבות לב ורוח נכאה. אבל שמחה של מצוה אינה לשמחה יותר מדי - צחוק וקלות ראש - וצריך להביאה למדת שמחה מועטת הנכונה בלב שמח ואל המדה הממוצעת האמורה בדבריהם ז"ל: "אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה"; אשר על כן הותרו המלאכות בחולו של מועד, להרחיק מעלינו הבטלה המביאה לידי חטא, ואם היה לנו לשמחה וגם להבטל לגמרי (כל שבעת ימים) הושגנו סחמאת, אולם לשמחה ולעשות מלאכה או ללמוד ספטי ה' וחתורה והמצוה - זוהי שמחה רצויה, אין בה פשע. על כן אמרו "כי יברכך ה' אלוהיך...". ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח", כלומר כשתעשה מעשה ידיך ולא תשב בטל, אז תהיה "אך שמח", ירצה לומר: בשמחה אמיתית וכונתך רצויה.

העמק דבר: "כי יברכך ה'... והיית אך שמח" הוא טעם על מצוה התורה לחוג ולשמחה במקום אשר יבחר ה'. באשר שאז זמן אסיפה בשפע ברכה ("באספק סגרנך ומיקבן") ומטבע האדם להיות שמחתו יוצאת בהוללות - ואחריתה - תרבה, כדרך שמחה של הוללות, על כן צוה ה' לבוא ולשמחה "במקום אשר יבחר ה'". וטעם יהיה גזהר על פי מורא מקדש. וזהו דבר הכתוב "כי יברכך ה' בכל תבואתך... והיית אך שמח" בלי שום תערוכת מצוה ומורא ה', ופי' יודע מה שיהיה יוצא מזה, על כן אני מצוה שתחוג לה' במקום אשר יבחר ה'.

1. מה קשה למפרשים בפ' ט"ו?
2. כיצד מפרשים הנ"ל את מלת "אך", ומה באה לפעם לדעת כל אחד מהם?
3. במה סוטה בעל מלאכת מחשבת מפשט הפסוק?
4. מהו החבדל בין "ושמחת בחגיך" ו"היית אך שמח" לפי דעת בעל העמק דבר?
5. כיצד מנסק בעל מלאכת מחשבת את היתר עשיית מלאכות סמויות בחולו של מועד? התוכל לתת טעם אחד לדבר?
6. צגד איזו תופעה רגילה בעמים עובדי אדמה נלחמת התורה ע"י המצוות הקשורות בחג השבועות ובחג הסוכות (ביחוד מצוה העליה לרגל)?

ד. אברבנאל שואל לפרשתנו:
למה אמר בחג השבועות "ושמחת" וכן אמר בסוכות... ויקשה אם כן - למה לא צוה גם כן על השמחה בפסח?
השובת שונות נאמרו לשאלה זו ובסקורותינו, נסה לתת אחרות!

ה. ט"ו... והיית אך שמח
בט"ו לפי פשוטו אין זה צווי אלא לשון הבטחה...
ראב"ע מצוה לשמחה בה.

התוכל להכריע בין שתי הדעות הנ"ל על פי לשון הכתוב?
הפאלות המסומנות א קשות והמסומנות XX קשות ביותר, יפתור כל אחד לפי הבנתו.
שאלות וגם תשובות יש לשלוח לד"ר נחמק ליבוביץ, קריית סתה, ירושלים.